

De gesel der drankzucht

Hendrik Carette

L'alcool dégrise. Après quelques gorgées de cognac,
je ne pense plus à toi.

(Marguerite Yourcenar, in *Feux*)

In *Het zingend hart*, de mooiste dichtbundel (1) van Gerard Reve, staan tenminste drie gedichten waarin een openlijke verwijzing naar geestrijke drank voorkomt. Ik denk dan aan het zeer laconieke 'Boetsalm' met het openingsvers: 'Vol alkohol, zwaarmoedigheid, en eerbied voor de Maagd woon ik in Friesland.', maar nog meer aan het komische én kosmische 'Mens en Kosmos' met de nuchtere mededeling: 'Uit het kafee gekomen, zagen we dat de Maan er weer prima bij stond.' En het derde, dat al in de titel 'De wijsheid in de kan' verwijst naar het ledigen van kruiken en kelken, eindigt met twee schijnbaar simpele, maar sombere levensvragen:

De dronk valt slecht. Er rijzen vragen. Hoe lang nog?

Worden wij uitgewist, zodat wij nooit bestonden?

Jorge Luis Borges schreef een gedicht 'Al vino', dat geen bronstig drinklied is en ooit door Robert Lemm vertaald werd als 'Ode aan de wijn'. Het bevat een mooie, rode metafoor van Christus' bloed en ook de meeslepende strofen van de soefi. En het begint al direct met een afdaling in de tijd van de oude Grieken:

*En el bronce de Homero resplandece tu nombre,
Negro vino que alegras el corazon del hombre.*

*Siglos de siglos hace que vas de mano en mano
Desde el riton del griogo al cuerno del germano.*

(In het brons van Homerus glanst jouw naam, / Oh donkere wijn die het mensenhart laaft. / Al eeuwen lang ga je van hand tot hand / Van de ryton van de Griek tot de hoorn van de Germaan.)

Ik kan mij dan ook geen warme (letterlijk en figuurlijk) maaltijd met kunstbroeders, vrienden of geliefden voorstellen zonder het drinken van een paar glazen wijn uit Bourgondië, den Elzas of eventueel uit de verre Kaapprovincie.

Maar ik wil absoluut niet koketteren met mijn eigen drankzucht die mij in het verleden soms veel schade en schande heeft gekost. En ik ben absoluut niet afgunstig of jaloers van aard, maar ik ben altijd jaloers geweest op de titel *Slechts de namen der grote drinkers leven voort* (2) van die dichtbundel (wat een mooie vondst is en blijft dat toch) van de veel te jong gestorven Rotterdamse dichter Riekus Waskowsky over wie Gerrit Komrij in 1977 zo'n scherp en ontroerend 'In memoriam' heeft geschreven (3).

Die vreemde Waskowsky heeft trouwens een aantal pikante erotische en ook zeer sarcastische pseudo-filosofische gedichten (ik herinner me een gedicht over de filosoof Wittgenstein) nagelaten (in de vernieuwde bloemlezing *Komrij's Nederlands Poëzie* (4), waarin hij present is met zes gedichten, zijn deze gedichten echter niet terug te vinden).

Ook de Catalaanse in het Catalaans dichtende dichter Gabriel Ferrater zou volgens William Cliff, de Waalse, in Brussel wonende dichter en ook zijn vertaler en exegeet, al vroeg in zijn te korte leven (1922-1972) al te veel bier en whisky tot zich hebben genomen:

*boire bière et whisky (peu de vin) et fumer
Gabriel l'a appris assez tôt dans la vie
peut-être était-ce pour calmer sa solitude
ou bien est-ce pour ça qu'il dut rester tout seul
pour ce goût sans pardon qu'il prit pour la boisson* (5).

De Antwerpse dichter Tony Rombouts heeft een periode gekend waarin hij elke dag zijn helderwitte (valse) tanden poetste met wodka en de vele lege flessen nadien als ware jachttrofeeën bewaarde. Nic van Bruggen, nog een andere Antwerpse dichter, verwarde een hele verwoestende tijd als het ware water met vuurwater. De Ierse toneelschrijver en voormalig lid van de IRA Brendan Behan en de dichter Dylan Thomas uit Wales, waren fenomenale drinkers die vertroosting zochten in het wild en mateloos drinken van geestrijke versnaperingen of verversingen. En de dichteres Clara Eggink vertelt in haar ontroerende, maar helemaal niet suikerzoete boek *Leven met J.C. Bloem* (6), in het hoofdstuk over haar huwelijk, onomwonden: *Op den duur begon het toch wel te kraken tussen hem en mij. Ik ben daar in zoverre de oorzaak van dat het tot mij door begon te dringen dat Jacques eigenlijk iedere avond min of meer dronken was. En de ellende van dronkenschap is onbereikbaarheid.* Ook Simon Carmiggelt zou vermoedelijk nooit die ontroerende en soms intrieste korte verhalen of columns van zijn *Kroeglopen* hebben kunnen schrijven zonder zijn eigen levensechte ervaringen met kroegtijgers en andere menselijke wrakken in die beroekte bruine kroegen van zijn geliefde Amsterdam.

De schrijfster Helga Ruebsamen moet in haar jonge jaren in de chique residentiewijken van Den Haag ook aardig wat gefuifd hebben en ik denk even aan een zin van Cioran: *on se soigne comme on peut ...*

Wie wat vertrouwd is met de duistere facetten van de collaboratie en de Vlaamse Beweging weet dat *Jef Cognac* de bijnaam was van Dr. Jef van de Wiele en de voormalige senator van de Volksunie (nota bene verkozen in Nijvell!) en zeer gedreven kroniekschrijver (in het weekblad *Wij*). Toon van Overstraeten dompelde het uiteinde van zijn onafscheidelijke sigaar maar al te graag in een groot glas gevuld met calvados. En zelfs de schijnbaar ascetische en aristocratische Joris van Severen versmaadde 's avonds in zijn *Boergoensche Cruyce*, het statige herenhuis aan het water van het Brugs Reitje, geen rode wijn, maar het moest dan wél een Bourgogne zijn.

Zelfs Frans Boenders liet zich ooit in een interview (in een bekend blad voor radio- en televisienieuws) ontvallen dat hij graag en veel gedronken heeft en ik moet bekennen dat ik wel even geschrokken was van de door Boenders ronduit en publiekelijk aangegeven hoeveelheden. Ook het Amerikaanse genie Edgar Allan Poe worstelde in de 19de eeuw heel zijn jachtig, kort leven niet met de Engel, maar met de wrede tirannieke Koning Alcohol die al zijn drinkende prinsenzonen vroeg of laat (maar meestal eerder vroeg) genadeloos één voor één laat wurgen. Er zijn natuurlijk ook notoire waterdrinkers, zoals Henri Michaux. Zopas verscheen trouwens een diepgravende en exhaustieve biografie (7), waar in het 20ste hoofdstuk 'Le buveur d'eau et les psychotropes' de biograaf in dit verband een uitspraak van Michaux citeert: *'Aux amateurs de perspective unique, la tentation pourrait venir de juger dorénavant l'ensemble de mes écrits comme l'oeuvre d'un drogué. Je regrette. Je suis plutôt du type buveur d'eau. Jamais d'alcool. Pas d'excitants, et depuis des années pas de café, pas de tabac, pas de thé. De loin en loin du vin, et peu. Depuis toujours, et de tout ce qui se prend, peu. Prendre et s'abstenir. Surtout s'abstenir. La fatigue est ma drogue, si l'on veut savoir.'*

Zijn unieke personage Plume (*Un certain Plume*, 1930) bezocht wel een restaurant ('Plume au restaurant') en ging wel naar Casablanca en liep zelfs op het plafond ('Plume au plafond') en was zelfs op bezoek bij de Koningin ('Dans les appartements de la reine'), maar was absoluut geen kroegloper en geen caféganger. Anderzijds deinsde Michaux er dan wel weer niet voor terug om gevaarlijke experimenten met hard drugs (als bijvoorbeeld mescaline) en andere hallucinogenen uit te proberen. En er zijn natuurlijk ook de (late) bekeerlingen, zoals bijvoorbeeld Bert Popelier en Bart Vonck, maar zij

worden dan helaas ook veelal zelfingenomen betweters die overtuigd zijn dat zij, alleen zij het warm water hebben uitgevonden. Want vergeet het niet: *Slechts de namen der grote drinkers leven voort ...*

Toch zou ik geen enkele jonge auteur aanraden om zoals ik, in mijn jonge wilde jaren, al te lang en al te hevig op bedevaart naar Lapland of op zoek naar Koning Alcohol te gaan. Een noeven duurt negen dagen en negen nachten en zeker, de roes kan soms heerlijk zijn, maar de nadronk wordt, als je al wat ouder bent geworden, algauw bitter en maakt ook van de mooiste engel algauw een geteisterde ellendeling. Absint begint met de a van afgrondelijk en plassen bier leiden naar blindheid en de (onder)buik van Beieren. En het klinkt clichématig, ik weet het, maar cognac of calvados begint met de c van catastrofe en wijn rijmt maar al te goed op azijn en op venijn. Toch bewaar ik ook veel zalige herinneringen (altijd dat enerzijds en dat anderzijds) aan mijn verblijf in het verboden land van Koning Alcohol. Zo herinner ik mij nog levendig een terugtocht uit de zondige stad Amsterdam, waar ik Emiel Willekens, die toen nog voorzitter van de V.V.L. (Vereniging van Vlaamse Letterkundigen) was, op een congres of een symposium had ontmoet. En ik weet nog goed dat wij, na de avondmaaltijd en het degusteren van ettelijke glaasjes korenwijn of jenever met graansmaak, in de treincoupé die ons (de wijze Emiel en de brave Hendrik) naar Antwerpen wiegde, plots al zingend (jaja, ook Emiel) en uitbundig lachend onze bestemming bereikten.

Toch wil ik al bij al ook geen excuses zoeken voor de gesel mijner drankzucht en ik herhaal het, wil ik ook niet koketteren of pronken met het epitheton *non ornans* van een hopeloos verslaafde, verdoemde en haast altijd drinkende dichter. Tijdens een gesprek dat ik nog niet zo lang geleden in een boekhandel op de Markt in Brugge (bij de voorstelling van het cultboek *Een tragische minnares* van Patrick Spriet) met Leonard Nolens had, waren wij het eens dat er ook zoiets als een euforie van de nuchterheid (niet de ontzuivering) bestaat. Ik verklaar het raadsel. Een drankzuchtige die bewust raakt van zijn nefaste drankzucht, houdt (tijdelijk of definitief) op met drinken en raakt na zeven dagen of zeven zuiverende weken in een lichtelijk extatische geestestoestand van eenvoudige vreugde en heldere geestdrift.

Alleen een echte drankzuchtige kan dit pas echt begrijpen. En ik vermoed, nee ik moet bekennen dat mijn beste bladzijden geschreven werden in deze al dan niet zeldzame periodes van totale nuchterheid. Maar ik wil hier nu ook niet moraliseren. De gekwelde drankzuchtige moet zelf aanvoelen en

beslissen wanneer het einde van het feest of van de rampzalige noeven is genaderd.

Dronkenschap is immers een roeping, een absoluut onweerstaanbare aandrang die je overvalt en meesleurt, zoals het dichterschap een roeping kan zijn.

Je hoort een stem, ja soms zelfs meerdere stemmen of één enkele roepstem in de woestijn, waar – zoals genoegzaam bekend – de onbewaakte waterputten en de heerlijke oases eerder zeldzaam zijn. ■

Noten:

- (1) Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 1973.
- (2) Amsterdam: De Bezige Bij, 1968.
- (3) Zie hiervoor het boek *Hij is reeds aan de overzijde / Necrologieën* van schrijvers, samengesteld en ingeleid door Jeroen Brouwers, Amsterdam/Brussel: Thomas Rap, 1986.
- (4) Amsterdam: Bert Bakker, 2004, pp. 1409-1412.
- (5) Gedicht getiteld 'Gabriel Ferrater 1922-1972' als inleiding bij *Poème inachevé* van Gabriel Ferrater, présentation, traduction et notes par William Cliff, (avec le texte original catalan), Barcelone/Bruxelles: Ercée, 1985.
- (6) Amsterdam: Athenaeum-Polak & Van Gennep, 1978, p. 101.
- (7) *Henri Michaux*, Jean-Pierre Martin, Paris: Gallimard (Collection NRF), 2003.